

Cikkismertetés: Kanadai tapasztalatok az iskolások mindennapos testmozgási programjának sikeres megvalósításáról

Article review: Canadian experience of successfully implementing a daily physical activity programme for school children

Ismertető:	Vitrai József
Ismertetett cikk:	Gosselin, V., & Laberge, S. (2022). Do the implementation processes of a school-based daily physical activity (DPA) program vary according to the socioeconomic context of the schools? a realist evaluation of the Active at school program. <i>BMC public health</i> , 22(1), 424. https://doi.org/10.1186/s12889-022-12797-7
Kulcsszavak:	iskolai egészségfejlesztés; megvalósítás; realiztikus értékelés; közösségi megerősítés
Keywords:	school health promotion; implementation; realistic evaluation; community empowerment

Beküldve: 2022. 03. 27., elfogadva: 2022. 04. 06., doi: [10.24365/ef.v63i2.8331](https://doi.org/10.24365/ef.v63i2.8331)

HÁTTÉR

A kanadai gyermekek kevesebb, mint fele mozog annyit, amennyit a kanadai fizikai aktivitásra vonatkozó irányelvek ajánlanak, és ez az arány még alacsonyabb a hátrányos helyzetű városrészekben élő gyermekek körében. A rendszeres testmozgás támogatja az iskoláskorú gyermekek fizikai, kognitív, pszichológiai és szociális egészségét. Az iskolai napi testmozgási programok sikeres megvalósítása ezért minden gyermek számára fontos, különösen a rosszabb társadalmi-gazdasági környezetben élő iskolás gyermekek számára. Az ismertetett kutatás célja, hogy feltárja, mi, kinek, miért és hogyan volt

eredményes az új, "rugalmas" napi testmozgási programok a hároméves végrehajtási időszaka alatt, miközben kiemelt figyelmet fordít a résztvevő iskolák társadalmi-gazdasági környezetére.

MÓDSZEREK

A vizsgálati megközelítés realiztikus értékelés¹ volt, amely kevert módszereket² alkalmaz az adatok összegyűjtéséhez. A program hároméves végrehajtási időszaka alatt 415 iskolában évente egyszer, kérdőívek segítségével hosszmetzeti adatokat gyűjtöttek. Az adatelemzés három lépésben történt, és magában foglalta a

¹ A realiztikus értékelések (*realistic evaluation*) azon a feltételezésen alapulnak, hogy a projektek és programok bizonyos feltételek mellett működnek, és a különböző érintettek reakciói befolyásolják őket. A realista értékelések olyan kérdésekre próbálnak választ adni, mint például, hogy mi, kinek, miért, hogyan és milyen körülmények között voltak eredményesek (körülmények-mechanizmus-eredmény mintázatok). A realiztikus értékelési technikák elismerik, hogy a társadalom különböző szintjein számos, egymással összefonódó hatás jelenik meg, ezért ez az értékelési módszer jobban megfelel az összetett társadalmi beavatkozásoknak, mint a hagyományos ok-okozati, nem kontextuális elemzési módszerek. A realiztikus megközelítés szerint a beavatkozások és a szakpolitikai intézkedések nem feltétlenül működnek mindenki számára, mivel az emberek különbözőek és különböző társadalmi kontextusba ágyazottak. Részletesebben lásd Girán és mtsai., 2021

² A kevert módszerek (*mixed methods*; másként: triangularizáció) olyan kutatási megközelítés, amelynek során a kutatók egyazon vizsgálaton belül kvantitatív és kvalitatív adatokat egyaránt gyűjtenek és elemeznek, eredményeiket összevontan is értékelik. A vegyes módszer segítségével teljesebb képet kaphatnak, mint egy önálló kvantitatív vagy kvalitatív tanulmánnyal, mivel ez mindkét módszer előnyeit integrálja. A kevert módszerekkel végzett kutatást gyakran alkalmazzák a viselkedés-, az egészség- és a társadalomtudományokban, különösen multidiszciplináris környezetben és összetett szituációs vagy társadalmi kutatásokban. Részletesebben lásd még Király és mtsai., 2014

kvalitatív tematikus elemzést³ vegyes induktív és deduktív módszerrel, valamint a körülmények-mechanizmus-eredmény (*Context-Mechanism-Outcome*) mintázatok tesztelésére és finomítására szolgáló khi-négyzet próbát.

EREDMÉNYEK

Az iskolák számára a környezetüknek megfelelő stratégiák kiválasztásában biztosított autonómia lehetővé tette, hogy magukénak érezzék a program végrehajtását. Ezzel párhuzamosan a közösség megerősödése is elkezdődött, ami a programok fenntarthatóságát előremozdító kulturális változást eredményezett a legtöbb szintén. A vidéki, hátrányos helyzetű iskolákban a helyi erőforrások mozgósítása a jelek szerint sikeresen teremtette meg a változtatások végrehajtásához és fenntartásához szükséges feltételeket. A hátrányos helyzetű, városi környezetben a helyi irányító struktúrák (vezető, bizottság és értekezletek) kialakítása kulcsfontosságú volt az iskolák

számára az új, napi testmozgási programok lehetőségeinek biztosításában. Úgy tűnik azonban, hogy folyamatos külső finanszírozás nélkül ezek az iskolák nem képesek önállóan támogatni a helyi irányító struktúrákat, ami veszélyezteti a program fenntarthatóságát a hátrányos helyzetű, városi területeken élő gyermekek számára.

KÖVETKEZTETÉS

A körülmények-mechanizmus-eredmény mintázatok feltárásával jobban megérthették, hogy mi, kinek, miért és hogyan volt eredményes az „Aktívan az iskolában!” program hároméves végrehajtási időszakában. A napi testmozgási programok végrehajtása során a döntéshozóknak fontolóra kell venniük a forráselosztás hozzáigazítását a különböző háttérű iskolák tényleges igényeihez, hogy minden gyermek számára egyenlő testmozgási lehetőségeket biztosítsanak.

AJÁNLÁS A HAZAI SZAKEMBEREK SZÁMÁRA

Az egészségfejlesztési programok sikeressége nagymértékben függ attól, hogy milyen körülmények között, kik, hogyan és mit cselekszenek, ezért a megvalósítás értékelésekor egyidejűleg figyelembe kell venni a körülményeket, az elméletből levezetett (feltételezett) hatásokat és az elért eredményeket. Ezek együttes értékelése, azaz a realiztikus értékelés segít a szakembereknek tájékozódni abban, hogy a beavatkozás megisméltésekor vagy más helyszínre (szintérre) adaptálásakor mire kell nagyon figyelniük, melyek lehetnek a legfontosabb sikertényezők. A megvalósítás során szerzett tudás alapján a beavatkozás alapjául szolgáló elméletek is tovább finomíthatók, ami ugyancsak a sikeresség esélyét növeli.

Köszönetnyilvánítás: A cikk elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

HIVATKOZÁSOK

- Girán, J., Kollányi, Zs., Nemesrévi, M., Pipicz, M., Sándor J., Somhegyi A., Terebessy A., Tóth G., Várfalvi M., Várfi M. & Vitrai J. (2021). Útmutató a gyermekek egészségének javítására megalakuló partneri együttműködés számára. *Egészségfejlesztés*, 62(1), 95–200. doi: [10.24365/ef.v62i1.717](https://doi.org/10.24365/ef.v62i1.717)
- Gosselin, V., & Laberge, S. (2022). Do the implementation processes of a school-based daily physical activity (DPA) program vary according to the socioeconomic context of the schools? a realist evaluation of the Active at school program. *BMC public health*, 22(1), 424. doi: [10.1186/s12889-022-12797-7](https://doi.org/10.1186/s12889-022-12797-7)
- Király, G., Dén-Nagy, I., Géring, Zs. & Nagy B. (2014). Kevert módszertani megközelítések. Elméleti és módszertani alapok. *Kultúra és közösség*, (2.), 95–104. <http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/1895/1/09.pdf>

³ A tematikus elemzést (*thematic analysis*) a kvalitatív kutatásban használják, és az összegyűjtött adatokon azonosított témák vagy jelentésminták vizsgálatára összpontosít. A tematikus elemzés túlmutat a szövegben lévő mondatok vagy szavak egyszerű számolásán (mint a tartalomelemzésben), és feltárja az adatokon belüli explicit és implicit jelentéseket.

Információk a szerzőről

Vitrai József

Egészségfejlesztés, Budapest; MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport, Szeged

vitrai.jozsef@gmail.com

Válogatás korábbi lapszámok kapcsolódó cikkeiből

[Komplex beavatkozások kidolgozása és értékelése](#)

[Cikkismertetés: A fizikai aktivitás során bekövetkezett változások mérése intervenciók vizsgálatokban](#)

[Cikkismertetés: Nem segített a HeLP az iskolások elhízásának megelőzésében](#)

[Iskola az egészség alapköve? Miért és mit tegyen az iskola a tanulói egészségéért?](#)

[Cikkismertetés: Egy dán egészségtámogató iskolai intervenciók program megvalósulásának értékelése](#)

[Miért van szükségünk közösségalapú egészségfejlesztésre?](#)